

Hitabroytingarnar ávirka útbreiðsluna av toski við Føroyar

GRANSKING Hitin í sjónum hevur týðning fyri, hvar toskur gýtir. Ymisku toskastovrnarnir í Norðuratlantshavi gýta vanliga í sjógvi, sum er millum 0 og 6 stig heitur. Fer hitin upp um 6 stig, hevur hetta eina keðiliga ávirkan á, hvussu gýtingin hildnast, og hvussu væl toskalarvurnar klára seg. - Hvussu økti hitin ávirkar gýtingina hjá føroyska toskinum, vita vit ikki, men vónandi verða vit klókari, tá verkætlanin er liðug, sigur Eyðfinn Magnussen, sum er annar føroyingurin í eini stórari norðurlandskari verkætlan

Vilmund Jacobsen

Tey næstu fimm árin verður Fróðskaparsetur Føroya við í eini stórari norðurlandskari granskingarverkætlan sum skal lýsa, hvørja ávirkan veðurlagsbroytingar í komandi tíðum fara at hava á vistskipaninar í høvunum kring norðurlond.

Hetta gjørdist greitt herfyri, tá NordForsk, sum er stovnur undir norðurlandska ráðharraráðnum, kunn-gjórði, hvørjar tær triggjar verkætlaninar eru, sum fáa pening til at gera kann-

ingar av, hvussu umhvørvið verður ávirkað av veðurlagsbroytingum, og hvussu livandi verur tillaga seg hesar broytingar.

NordForsk hevur valt at brúka tilsamans 90 miljónir norskar krónur til hesar kanningar komandi fimm árin, og Fróðskaparsetur Føroya er sum nevnt vorðið partur av einari av hesum trimum útvaldu verkætlanunum.

Týðning fyri toskin

Endamálið við føroyska partinum av verkætlanini

er at kanna, hvussu hitabroytingar í sjónum hava ávirkað útbreiðsluna hjá toski undir Føroyum.

Føroysku luttakararnir í verkætlanini verða Petur Steingrund, sum starvast á Havstovuni og Eyðfinn Magnussen, sum starvast á Náttúruvísindadeildini á Fróðskaparsetri Føroya.

Seinastu árin er sjógvurin á føroyska landgrunninum vorðin alsamt heitari. Í 1990-árunum øktist miðalhitin 1,4 stig – úr 7,4 stigum í 1994 upp í 8,8 stig í 2004. Eftir hetta øktist hitin eitt sindur aftur,

» ... granskingarsamstarvið skal byrja í 2011 og varar í fimm ár. Játtaðar 32 miljónir til arbeiðið, harav tann føroyski parturin er 2,6 miljónir...

men í 2008 var miðalhitin komin niður aftur á 8,4 stig, sum kortini er eitt heilt hitastig meiri enn í 1994.

Eyðfinn Magnussen vísir

á, at hitin í sjónum hevur týðning fyri, hvar toskurin gýtir.

– Teir ymisku toskastovrnarnir í Norðuratlantshavi gýta vanliga í sjógvi, sum er millum 0 og 6 stig heitur. Fer hitin upp um 6 stig, hevur hetta eina keðiliga ávirkan á, hvussu gýtingin hildnast, og hvussu væl toskalarvurnar klára seg ta fyrstu tíðina. Hvussu hækkandi hitin ávirkar gýtingina hjá føroyska toskinum, vita vit ikki, men vónandi verða vit klókari, tá verkætlanin er liðug, leggur hann aftrat.

Verkætlanin, sum Føroyar nú eru partur av, nevnist "Study of Climate Change Effects on Marine Ecosystems and Resource Economics".

– Ætlanin er eisini at finna fram til nýggjar mátar, sum kunnu lýsa hitabroytingar í sjónum, og hvørjar figgjarligar avleiðingar hesar broytingar fara at hava. Ætlanin við verkætlanini er somuleiðis at byggja upp eitt gott og gevandi umhvørvi fyri ungar granskarar í norðurlondum, sigur Eyðfinn Magnussen.

32 miljónir krónur

Verkætlanin, sum Fróðskaparsetur Føroya er partur av, er eitt samstarv millum 47 granskarar á tíggu norðurlandskum universitetum og

øðrum granskingarstovnum, sum hava sligið seg saman. Hesi universitetini hava soleiðis fingið heiðurin at vera kosin "Nordic Centre of Excellence (NCoE)" tey komandi fimm árin.

Hetta granskingarsamstarv skal byrja í 2011 og fer at vara í fimm ár. Samanlagt eru játtaðar 32 miljónir norskar krónur til arbeiðið, harav tann føroyski parturin er 2,6 miljónir krónur.

Eyðfinn Magnussen vísir á, at talan er um 16 PhD-verkætlanir og 4 Postdoc, umframt ráðstevnur og ymiskt undirvísingarviðvirkssemi, sum verður knýtt at ymisku verkætlanum.

– Ein av hesum PhD-verkætlanum verður í Føroyum, og hendan ber heitið "Changes of the spatial distribution of cod on the Faroe Plateau related to climate and other environmental conditions". Verkætlanin byrjar væntandi miðskeiðis í 2012, leggur hann aftrat.

Endamálið við føroyska partinum er at kanna, hvussu hitabroytingarnar í sjónum hava ávirkað útbreiðsluna hjá toski undir Føroyum.

Flytir seg eystureftir

Í 2010 vístu tveir lívfrøðilesandi á Fróðskaparsetri Føroya á, at toskurin á føroyska landgrunninum



Í tíðarskeiðnum 1994-2008 tók Magnus Heinason tilsamans 4.076 yvirlitstrolstøðir á føroyska landgrunninum.

Tað eru millum annað hesar kanningarnar, sum skulu nýtast í føroysku PhD-verkætlanini, sum hevur til endamáls at kanna, hvussu veðurlagsbroytingarnar ávirka toskin á landgrunninum

Mynd: Rógvi K. Mouritsen